

СВОБОДА

SVOBODA (ISSN 0274-6964) is published daily except Sundays, Mondays and holidays by the Ukrainian National Association, Inc. at 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302

SVOBODA (201) 434-0237 UNIA (201) 451-2200

Бюро УНС у Вашингтоні: (202) 347-UNAW. (202) 347-8631 (факс.)

Subscription: 1 year — \$40.00 6 months — \$22.00 3 months — \$12.00
UNA members: 1 year — \$15.00 Change of address — \$1.00 Make check or money-order payable to "Svoboda"

Postmaster: Send address changes to Svoboda, 30 Montgomery Street, Jersey City, N.J. 07302 Tel. (201) 434-0237 (201) 434-0807 (201) 434-3036 Second Class Postage paid at Jersey City, N.J. P.O. Box 346 Jersey City, N.J. 07303

Реторика Горбачова та відхід Щербицького

Від довгого часу американська преса заповідала, що становище партійно-державної верхівки в СРСР до дощораз виразніших і голосніших вимог різних народів з'ясує спеціально з цією метою сесія Центрального Комітету Компартії СРСР у вівторок і середу, 19-го і 20-го вересня ц. р. Перший день тих, ніби історичних, нарад був вивчений півторогодинною промовою президента й генсека Компартії Михайла Горбачова, що її коротко можна схарактеризувати відомим висловом: „Гора породила мишу“. Головна частина промови Горбачова була дійсно присвячена національним рухам, при чому за іменем він назвав три прибалтійські країни і Вірменію. Коли б образова представити замість цього півторогодинного виступу Горбачова, то треба би намалювати його, як він одною рукою показує цукерку і водночас другою — ніж. Він признавав потребу децентралізації державної влади і дальшої демократизації, погоджувався на право спокійних демонстрацій, але тут же категорично заперечив право окремих республік, складових частин СРСР, до виступлення з Союзу. Тих, які таке пропонувало, назвав „сепецистами“, натаврував їх, „невідповідальним авантюристичним елементом і погрожував, що такий рух треба здавити, „всією силою існуючого закону“. Запевняв, що полагодження такої важкої проблеми вимагає часу і спокою. Заперечуючи власну гласність, яка мала відкривати двері правді — твердив, що прибалтійські народи „добровільно“ рішили приступити до Советського Союзу і що неправдою є твердження литовців, латвішів і естонців, що їхні країни були окуповані й анексовані за згодою від нацистської Німеччини. Ніякої конкретної програми щодо розв'язування національної проблеми, — що до дальшої політики московської централі супроти немосковських народів — Горбачов не подав. Мабуть півтори години було замало, щоб сказати у цій справі бодай одне речення реального змісту, а не реторичної пропаганди.

Зате у другому дні нарад партійного сенатору вала бомба: п'ять найбільших відомих партійно-політичних приятелів Єгора Лігачова, лідера консервативної опозиції проти Горбачова, втратили своє членство у Центральному Комітеті і Політбюро. Нас найбільше цікавить, що між членами цієї останньої „чистки“ знайшовся і Володимир Щербицький, генеральний секретар Компартії України. Невідомо чи Щербицький, втративши свої впливи у Москві, втратить також пост генсека в Україні, але так воно буде. Коментатор телевізійної мережі Ей-Бі-Сі-Ю Нью Йорку правильно дав своє навісвітлення цієї чистки: „Це було цілком у стилі Горбачова, використати нагоду для розгрі власної партійної комбінації“.

Виключення з партійної верхівки Щербицького і Чебрикова — це дзвін тривоги для Єгора Лігачова. Сам він ще залишився у партійному ЦК і Політбюро, але його значення опозиціонера, критика горбачовської перебудови, буде значно послаблене.

Закупісова гра кремлівської партійної верхівки відома тільки дуже вузькому гуртові партійних вельмож. Щоб зрозуміти цю гру і як її переводить зручний грач Горбачов — треба би знати персональний склад кремлівської верхівки не тільки за прізвищами і числом, але й за їхнім пов'язанням з іншими членами верхівки та з самим Горбачовим. Нам байдуже — як і чому саме тепер Горбачов позбувся Щербицького. Нам важливо знати, чи ця подія у Москві матиме реальний вплив на становище партійно-державної верхівки в Україні і чи настане якась зміна на краще. Він декого з видатних членів УНС можна було недавно почути, що Щербицький в останньому часі взагалі втратив уже свою реальну колишню владу. Все ж, він був на час символом лакейського пристосування і прислужництва, символом русифікатора з метрикою українця.

Коли це цього тижня советський міністер закордонних справ Едуард Шеварднадзе буде на розмові з президентом Бушем і після того два дні переводити наради (сполучені з риболовством!) — то його, Шеварднадзе позиція буде сильніша, ані ж це тиждень тому. Бо ті наради партійного ЦК у Москві виявили, що Михайл Горбачов таки певніше і тривкіше сидить на кремлівському сидлі, як про це говорив недавно Борис Ельцин член советського парламенту. Президент Буш матиме легшу ситуацію, це раз підкреслити свою прихильність перебудові Горбачова. Коли б та перебудова разом із Горбачовим провалилася — західні лідери включив з Бушем напаялись би, чи не прийдуть загрози для миру нові несподіванки і хаос.

Довгий час у СРСР усе було спокійно. 2-го листопада 1987 року в ювілейній доповіді, присвяченій 70-річчю жовтня, Горбачов назвав три зразкові становища, коли вождь (велика літера в советських знітах) робив рішення, які спасали владу партії.

Берестейський мир з Німеччиною (березень 1918 року), НЕП (березень 1921 року) і пакт з Гітлером (серпень-вересень 1939 року). Пакт з Гітлером казав Горбачов — „це був найкращий. Він був подиктований жорстокою реальністю. Становище було таке як і за Берестейського миру — бути чи не бути Советській Росії незалежною країною“.

Чесною таку заяву трудно назвати. Горбачов говорив про „пакт ненапад“, підписаний 23-го серпня 1939 року, але вже 28-го вересня був підписаний пакт про дружбу (про дружбу і кордоні).

Горбачов зокрема зупинився на тих на Заході, „хто незадоволені наслідками Другої світової війни і вживає кожну брехню, щоб звалити на Советський Союз вину за цю війну, шлях до якої ніби відкрив пакт Ріббентроп-Молотов“.

У листопаді 1987 року Горбачов повторював азбуку советської пропаганди, а 2-го вересня 1984 року в 45-ту річницю початку Другої світової війни, „Правда“ обвинуватила „західні лицеміри“, які „восени 1939 року спокійно віддали Польщу на розтерзання гітлерівських орд. „Захід зрадив Польщу“ („Літературна газета“ ч. 36, 1984).

Але заява згадує тільки Фінляндію, Естонію, Латвію і Литву, а в протоколах говорено ще про дві країни, Польщу і Румунію. Четвертий поділ Польщі віддав Советському Союзу Західню Україну, Західню Білорусію.

Американська преса б'є на сполух: самогубства серед старших людей, тобто, таких, що вже перебіли в пенсійний вік (65 років і старших) з кожним роком катастрофічно збільшуються. Згідно із статистичними даними Крайового центру статистики здоров'я від 1981 до 1986 року, кількість випадків самогубств, серед осіб старшого віку зросла від 17,1 на 100,000 населення, до 21,6 на ту саму кількість населення. Під час того самого періоду кількість випадків самогубств серед решти населення зросла від 12 до 12,8 на 100,000 населення. (Хоч поки що не подано точних даних самогубств за останні пару років, але все промовляє за те, що кількість самогубств і далі збільшується).

У зв'язку з цим, виникає доречне питання: яка цього причина? Що змушує людини на схилі свого віку самому собі вкорочувати життя? Та ж усвідомлюючи, що роки життя в такій людині, як то кажуть, вже пораховані, така особа, як правило, вже не працюючи, повинна б навпаки, якнайбільше насолоджуватися рештою свого віку. На жаль, воно, як бачимо, є навпаки. В чому справа?

Згідно з інформацією Американської асоціації пенсійних осіб (AARP), найчастіше жертвами самогубств є старші самі люди, чоловіки білої раси. На цій підставі д-р Роберт Батлер, який є головою департаменту герінтології (відділу медицини, який займається проблемами людей старшого

Михайло Кучер

БРАТИ ПО КРОВІ

Незабаром буде святковано 50-ліття „Возз'єднання“ України і Білорусії. Це „добровільне возз'єднання“ було наслідком злочинної угоди між Гітлером і Сталіном. Розоchoчений Сталін також відірвав від Румунії не тільки Бессарабію, згадану в протоколах, але й північну Буковину, про яку мови не було.

Комісію по оцінці (депутатську) можна зрозуміти — балтійські країни кричать і вимагають і влада дещо з їх вимог виконує. А ось Білорусія, Україна і Молдавія воліють мовчати. (!)

Лише в СРСР мовчали, німці охоче згадували осінь 1939 року. Крім офіційних документів на цю тему є спогади радника міністерства німецького посольства в Москві Густава Гільгера.

Є спогади особистого перекладача Гітлера Пауля Шмідта. Оpubліковано щоденник Гіббелса, міністра закордонних справ фон Ріббентропа.

Одинадцятим вересня короткохвиляве радіостанція німецькою мовою передавала з Москви: „...Ми вступаємо в боротьбу разом з нашими німецькими братами“. Для німців це було велике полегшення — скорочення території, яку треба окупувати, економічно великої кількості окупаційних військ. І — так думав Гітлер — Росія почне війну з Англією, якщо Англія того схоче. (!)

Сталін не цікавився тим, що подумав, як приймуть народи СРСР дружбу з „братами-німцями“. Більш складним було становище начальника німецької пропаганди Геббельса. Німецький народ фанатично пропагандою був вихований на ворога Росії. А тут прийшов 22-й червень 1941 року — повна протилежність.

Уже у вересні 1939 року підготовлено діаметрально протилежну політику Німеччини до СРСР, а з нею негайно припинено полеміку з СРСР. До нового нападу було заборонено всякі негативні вислови щодо СРСР.

Другого травня Лівнівською унією з посту міністра закордонних справ СРСР, Клопоті мали всі, крім Гестапо і НКВД. Старшини НКВД були у Кракові при генерал-губернаторі Франка. Делегация гестапівців у травні 1940 року була у Львові та Києві. Сталін передав Гестапо групу австрійських та німецьких комуністів, які втікали від Гітлера в СРСР.

Маргаріте Бубер-Нойман, комуністка, посиділа в советській в'язниці і відтак її вислано до Німеччини і там вона до кінця війни сиділа в концентраційному таборі і написала спогади „В'язень Сталіна і Гітлера“.

Під час війни Сталін шукав сепаратного мирного договору з Гітлером. Німецький дипломат Петер Кляйст у спогадах „Між Гітлером і Сталіном“ писав, що в грудні 1942 року до нього в Стокгольмі з'явився „хтось“ та від імені советського

(Закінчення на стор. 3)

внука. І тому, поселення таких людей в спеціальних будинках, де вони мали б задовільну опіку, є цілком нормальною річчю. (Чи той підопічний або підопічна або їхні родини змогли б платити кожного місяця в таких будинках по 2,000 а то й більше доларів — це вже інше питання). Але віддати свого дорогого тата, маму або діда та бабусю бодай кожних пару тижнів — це вже не тільки не є ніякими труднощами, але є священним обов'язком дітей або внука, які не на словах, але не діли шанують своїх рідних.

Не в меншій мірі тяжкою проблемою старших людей є їхня хоч і не з їхньої вини т. зв. духовна ізоляція від своїх найрідніших. Добре пригадую свою останню розмову з моїм близьким приятелем ще з таборово-арештантських часів — Григорієм Карякою (літературне псевдо Г. Сова) — колишнім в'язнем колишньої каторги. Він є автором цікаво написаних спогадів п. з. „Про Колиму“ (дещо з тих спогадів свого часу друкувалося також на сторінках „Свободи“) та „Голосу правди“ (советська дійсність у цифрах, фактах та особах).

„Брак контакту“, між батьками або їх дітьми є однією з найбільш сумних, мабуть, ніколи неможливих для вирішення проблеми, яка існує між молодим і старшим поколінням. Тим більше, що це посилюється фактом двоюрідності в родині: хоч діти (або внуки)

(Закінчення на стор. 4)

ПРО ЦЕ І ТЕ

Про науку історії свого народу

В останніх днях на сторінках американської преси з'явилися повідомлення про висліді студій організації учителів середніх шкіл над підручниками історії, що їх загальною вживається. Дворічні дослідження показали, що ці підручники зовсім недостатньо подають минуле Америки, як політичне так економічне, а тим і американська молодь не дістає доволі знання і американської історії.

До цього самого висновку прийшла також інша організація, що займається переглядом підручників і книжок для дітей, а це спонукало американську публіку опінію бути на сполох, мовляв, американська дитина виростає, не знаючи найважливіших моментів з минулого Америки, і в порівнянні з іншими народами — в неї браку патріотизму і пошани до провідних постатей історії 30-40-х років.

Як часто приходить до нас чутти чи читати відомі твердження у різних варіантах, як зводиться до цього, що „хто не знає свого минулого — той приречений повторити його помилки“, і читали ми його і тепер при нагоді дискусії на тему науки американської історії.

Однак, не зважаючи на це, що всі закликають про важливість знання минулого свого народу — інформації про нього, які передаються майбутнім поколінням, завжди залежні від політичної ситуації і політичного проводу кожної країни.

Перебуваючи в Західній Німеччині зі здивуванням ми читали в німецькій пресі дискусію поміж окремими областями, чи вестити у школи навчання національного гимну, а як так, то чи в цілому? При цій нагоді ми довідалися, що щойно від останніх двох років у великій школі Західної Німеччини науку історії цієї країни із XX сторіччя. Значить, шяю 48 років

О-КА

Гідно вшануємо нашого великого кобзаря у Вашингтоні

У 175-річчя від дня народження нашого пророка Тараса Шевченка і 25-річчя здвигнення йому пам'ятника в столиці Америки, заходом Об'єднаного громадського Комітету, який спільно покликали до дії НТШ, УАКРади і УККА, відбудеться в суботу 7-го жовтня ц. р. у Вашингтоні, здвиг для відзначення цих світлич роковин.

Програма передбачає Молебень і поклін Шевченкові в год. 11:30 перед полуднем біля пам'ятника Шевченкові, похід під советською амбасаді у передачу меморандуму у справі надання українській мові статусу державної мови в Україні, а в год. 3-й по полудні концерт в залі школи Бішон Керрол в Сілвер Спрінг, Мд.

Так, як колись Шевченко своїм полум'ям словом

Р.Б.

Отець П. Сагайдачний

ТАЄМНИМИ ДОРОГАМИ

Юрій Дмитрович Буряківець, „Ластів'яною трасою“, роман, Видавництво „Вільна Думка“, Нью Йорк, 1989 р.

Роман „Ластів'яною трасою“ — твір відомого повістяр і поета Юрія Буряківця, своєю появою збагатив книжковий ринок української мистецької літератури, а також і скарбницю української культури. Цінний він не тільки художньою фавбулою, але й сюжетом з українською тематикою на американському ґрунті, і має всі прикмети бути популярною книгою. У ній знайде зацікавлені не тільки любитель любовних пригод великої емоційної сили, ані ж кожен хто любить реальне життя з усіма пригодами і без пригид, хто любить розумну книжку, що дає задоволення серцю і поживу розумові. Твір філософсько-супільного характеру знайомить читача з порівняльною мітологією народів близького сходу з українською, індуїською філософією, а також з метафізичним життям, та цілком надається для читання тим, хто любить роздумувати і набратися розуму.

„Я бачу, що ваші дохристиянські звичаї дуже мені нагадують наші рідні, тайландські“, — додала „Маленька мишка“ (Апасфо) в розмові з Олексом, оповідаючи про добрих духів, яких в Україні називали домовиками, лісовиками тощо.

Роман написаний майстерно у стилі класичного роману, — події і пригоди героїв — глибоко-зворушливі, часто з'являються і минаються несподівано, проте цілком природно, без найменшої видуманої штучності. Це є велика майстерність автора роману брати фрагменти життя з дійсності без штучної фантазії.

Головний герой роману, Олекс Чиж, українець,

молодий 25-літній моряк, який вибрав свободу. Він у слуханий час високочив із советського торговельного корабля „Витязь“ у відкрите море, і поборюючи віддал між кораблем і берегом, в тяжкій знемозі, щасливо заплив до берегів сонячної Флориди.

Перед тим, у Сан-Антоніо, Каліфорнії, уже довгий час жив його ширший друг Василь Лопух, який знайшов Олексі роботу конюха в одній багатій молодій і вродливій вдові Віти Маревик, з якою згодом дійшло до кохання, надіючись на майбутнє одруження. Віта послала Олексу до медичного закладу вчитися на лікаря. Обидва вони — Олекс і Василь — були свідомими українцями-патріотами і весь час при всякій нагоді поширювали правду про Україну серед чужинського оточення, серед американських співгражданів. Була це третя особа українського роду, що належала до цього товариства і мала близькі інтимні зв'язки з Олексом, що перейшли в кохання, — вродлива вчителька Мар'яна Нич, дочка старих українських емігрантів.

Герої роману є українського роду і належать до інтелігенції, але всі походять з селянських родин та ідейно стають репрезентантами і оборонцями всього покриваючого українського народу. В своєму товариському оточенні серед американців різного походження мають вони моральну ідейну підтримку для українських домагань. Серед них лунають такі слова протесту: „Жодна ідеологія не сміє гвалтувати істини добра і свободи будьякого народу. Брежньовські брехуні, прикриваючись облудними словами про народні демократії, насправді творять насильство, в перш чергу над українцями. Треба постійно кожному за свою честь та поганьбену славу“. Сам Олекс твердить так: „Україна не є якоюсь Каліфорнією чи Тексаским степом, до яких деякі шовіністи намагаються її прирівняти. Прийде час і вона скаже своє правдиве слово всім, що гнобили та гвалтували її на протязі гірких років брежньовської савації“.

У романі можна познайомитися з екзотичними

місцями і предметами Тайлянд, Сіаму і Мехіко. Немає місця і потреби згадувати всіх діючих осіб роману неукраїнського роду. Згадаймо лише побіжно одну особу-героїню нашого роману Віту Маревик, яка відзначалась вродою тіла, красою серця і розуму.

Досить цікавою є сама назва роману: „Ластів'яною трасою“ — вона символічна. Траса з погляду засобу сполучення означає дорогу, шлях, путь. Ластів'яна траса — це ця піднебесна путь, якою ластівки відлітають у вирій. Але тому, що українській людині в Україні дорога, як засіб сполучення до волі, завжди була і є закрита для легального виїзду в іншу країну, то й нема другої ради, як та, яку вибрав герой роману Олекс Чиж, — дорогою таємної втечі, що її автор роману назвав — „Ластів'яною трасою“. І хоч Олекс вибрав не піднебесний шлях, а морський — символіка залишається символікою. Існує навіть забобонне повір'я, що „ластів'яна траса“ пролягає в підземельну глибину.

Маркантною лінією через увесь роман проходить любовний дуалізм. Герой роману рівночасно кохає дві жінки в однаковій мірі, а вони, довірившись серцю, кохають його.

Любовна роздвоєність в житті людини — це не єдине явище, — почуття роздвоєності любові виступає дуже багатоманітним явищем. Але поборюється розумом, певними обставинами і сильною волею не переступати межі гідності і моральності.

Стиль мистецького вислову в Буряківці певний власний, переважно ліричний, але без будь-якого пессимізму, наповнений тугістю волі. Мова твору складається з мови соборної України і, хоч можна зустріти механічні та граматичні помилки, все ж вона залишається солов'їною, співучою, музикальною, і за Шевченком — „голосною і правдивою, як Господа Слово“.

Книжку можна набути у автора, ціна книжки 20 доларів. Адреса: Yuriy Buriakivets, 77-13 170 St., Flushing, N. Y. 11366.

